

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3112

Učiteljski pokret

V vrstah mladega slovenskega učiteljstva je zaplulo novo življenje. Naznanilo se je že pred meseci z vrsto mladostno razgibanih člankov, polnih življenjske vere in navdušenja. Začeli so pobijati malodušnost in obup v lastnih srcih, ozirali so se po ljudeh in krajih okrog sebe in zaznali, da ni časa za obupavanje in oklevanje, marveč da kliče narod, ki so ga kot brezposelni zrlj mogoče nekoliko preveč rožnato, na delo in žrtve. Ob vstopu v neposreden stik z ljudstvom so se začutili ž njim tesno povezane, trpin poleg trpina, duša ob duši. In v najboljših med njimi je dozorel sklep, da proučuje ta narod, ki vdano prenaša tisočero življenjsko breme, ne da bi zahteval drugega kot pošten kos kruha za pošteno delo na skopo odmerjenem deležu lastne grude. Brez običajnega jadikovanja o prevaranih vzorih iz dobe mladostnega dozorevanja, ki je tako svojstveno mlademu učiteljskemu naraščanju, ob nastopu njegove službene poti v oddaljena naselja po slovenskih brdih in gorskih zakotjih ter z razumevajočim sočutjem z usodo, ki s trdo roko pisane matere oblikuje življenje našega podeželja, hočejo ti naši mladi tovariši podati vsej naši pravi rodoljubni javnosti dokaz, kako naj se mlad razumnik uvrsti in živi v delovno občestvo svojega okoliša.

S stvarno bistrim pogledom, ki za to življenjsko dobo preseneča, so si postavili svoj delovni načrt: proučevati hočejo na osnovi točno zbranih podatkov gospodarsko in družabno ogroditve naše vasi ter v njem ugotoviti odnose vaše šole. Ker se dobro zavedajo resnice, da se ubrani težkim razočaranjem in usodnim pogreškom samo, dotični, komur je vzšlo pravilno spoznanje lastnega dejanskega položaja in resničnega odnosa do ljudstva in razmer ter da je zlasti mlad človek, ki premnogokrat posveča svoji osebi, svojim težnjam in nagnenjem vse preveč pozornosti ter so mu zahteve po lastni sreči čestokrat edino merilo za vse delovanje in nehanje, — da je tak mlad človek v stalni nevarnosti, da izbere kljub najboljši volji najslabšo življenjsko pot. Zato hočejo naši mladi pokretaši — v pravilnem presojevanju te preproste resnice — proučevati učiteljev delovni in gospodarski odnos do družbe in države, ugotoviti svoj pravi položaj med narodom in zgraditi ob tem spoznanju brez olepševanja in samoprevar temelj svojega bodočega najtesnejšega sožitja na področju svoje življenjske naloge.

Preseneča nas tudi dejstvo, da so naši mladi tovariši čisto nagonsko uganili, da mora razviti vsak človek v svojem poklicu najboljše sile in da je treba prav s tega mesta zastaviti vzmec vsemu svojemu razvoju in delu, če noče obviseti med nebom in zemljo brez oplajajočega stika z življenjsko stvarnostjo. Zato so postavili kot kronskega prizadevanja v svoj načrt proučevanje telesnega in duševnega razvoja otroka in njegovega okolja, sodobno izbiro učne snovi z ozirom na družbene zahteve in otrokov razvoj ter proučevanje učnih postopkov, ki ustrezajo potrebam družbe, otroka in šole.

Ce bodo to delo dosledno in vztrajno nadaljevali, si smemo obetati od njega najlepših uspehov, kajti prevzeta naloga je brez dvoma pravilno zastavljena. Če si je učitelj z vestnim raziskovanjem gospodarskih in družabnih prilik pridobil skoroda znanstveno poglobljen vpogled v razmere svojega šolskega okoliša ter si je ob tem spoznanju razširil tudi srce za vse težave, ki hrome učence in njihove roditelje v trdem življenjskem boju, potem mu ne bo težko izbirati najprimernejšo in najpotrebnejšo učno snov ter spremljati odrasčajoč rod z božajočo materinsko roko na poti v življenje, o katerem ve, da ga ne bo nežnočutno razvajalo.

Komur še ni v trdih življenjskih preizkušnjah otopelo srce za plemenito sočustvovanje s svojim sočlovekom in mu pravo rodoljubje ni nepoznana krajina, si mora samo srčno želeči, da bi vzgajali slovensko dečo in stali ob strani slovenskega ljudstva taki učitelji.

Učiteljski pokret ni novo gibanje. Podobno hotenje se je pojavilo v teku zadnjih let že večkrat. Že pred desetimi leti je lebdel prirediteljem prvega izobraževalnega tečaja pred očmi isti cilj. Nekaj let pozneje se je skušalo nanovo poživiti in obstoječim razmeram ustrezajoče pospeševati gospodarsko in prosvetno delo na našem podeželju. Žal da vsi ti napori niso dosegli onega uspeha, ki bi ga bilo želeli, pobude teh prizadevanj pa niso bile zaman. Gibanje je začelo takrat tako rekoč od zgoraj navzdol — če naj se poslužimo tega netočnega izraza — prav za prav od starejših proti mlajšim. Mogoče je iskati tu nekaj vzrokov, zakaj je kmalu običajlo na mrtvi točki. Prepričani pa smo, da bo šele zgodovina slovenskega učiteljskega stanovskega združenja pokazala pravi ključ za pravilno razumevanje tega ponesrečenega poizkusa.

Življenje gre pa svojo pot neovirano dalje. Gospodarske in prosvetne prilike našega

naroda se slabšajo iz dneva v dan ter rode spoznanja, ki so bila pred nekolikimi leti še preuranjena. Življenje je bilo še vedno najboljše šola in tudi slovenski učitelji se ji ne bodo mogli zoperstavljati.

Nov učiteljski pokret so rodile življenjske nujnosti, zato ga pozdravljamo. Čestita-

mo pa tudi vsem, ki so zagrabili to nujnost v jadra svojega prizadevanja in dokazali s tem, da jih leta brezposelnosti niso oddaljila od življenja. Želimo jim med našim učiteljskim mnogo posnemovalcev in sodelavcev, kajti pot, ki so jo nastopili, je gotovo pravilna pot, odkazana po življenju in za življenje.

Predlogi JUU za finančni zakon 1937./38.

Jugoslovensko učiteljsko združenje je predložilo prosvetnemu ministru gospodu Dobrivoju Stošiču in predsedniku finančnega odbora narodne skupščine g. ministru dr. Voji Janjiču predloge za amandmane finančnega zakona 1937./38. in tolmačenja, kakor je zahtevala in sklenila glavna skupščina JUU v Novem Sadu in so predlagale sekcije in sreska društva JUU.

V glavnem se nanašajo zahteve na sledeča vprašanja:

Učiteljska stalnost; vračunavanje službenih let, prebitih na šolah pravoslavni verskih avtonomij in na šolah Družbe sv. Cirila in Metoda; sprememba uredbe o draginskih dokladah; sprememba draginskih razredov, posebno za učiteljstvo na deželi; redno napredovanje učiteljstva — avtomatično napredovanje; napredovanja učiteljstva v V. skupino — sprememba pogojev; postavljenje učiteljskih pripravnikov; akontacija na pokojnine; razporeditev učiteljev in učiteljic z nepopolno kvalifikacijo; priznanje kontraktualne službe; nostrifikacija učiteljskih diplom — dopolnilni izpiti iz nacionalne skupine predmetov; ukinitve zakona o avtentičnem tolmačenju §-a 110. urad. zakona; vojna služba — dopust zaradi odslužitve kadrskega roka; stanarina dodeljenih učiteljev in poročnih učiteljic; preciziranje števila učencev v

razredu; oprostitev pouka upraviteljev šol z 12 razredi — povrnitev na prvotni tekst zakona o narodnih šolah; ukinitve 1% uslužbenške določke; novela o narodnih šolah.

Predsednik finančnega odbora g. minister dr. Vojta Janjič je zaradi pojasnil pozval 4. t. m. zastopnike Jugoslovenskega učiteljskega združenja in jih je sprejel v svojem kabinetu v narodni skupščini. Vsem problemom je posvetil popolno pažnjo in z velikim interesom razlagal zastopnikom JUU svoje poglede na posamezna vprašanja. Dasi ravno zelo zaposlen z delom v finančnem odboru narodne skupščine, je pokazal popolno pažnjo in naklonjenost napram združenju in učiteljskim željam ter je obljubil, da bo s svoje strani podprl g. prosvetnega ministra v vseh vprašanjih, ki so v korist prosvete, narodne šole in narodnih učiteljev. Za priznanje let nacionalnim učiteljem, ki so služili v bivših veroizpovednih šolah in šolah Družbe sv. Cirila in Metoda, je že po lastni iniciativi predložil amandman v finančnem odboru.

Predsednik finančnega odbora narodne skupščine g. minister dr. Vojta Janjič je poudaril, da je treba razdeliti izražene želje in predloge v dva dela, in to v take, ki tangirajo finančni efekt, in na one, s katerimi ta efekt ni prizadet ter se s temi laže uspe in najde način za njihovo realizacijo.

Iz zasedanja banskega sveta

V ponedeljek 15. t. m. se je začelo zasedanje banskega sveta, ki ima nalogo sprejeti banovinski proračun za l. 1937./38.

Predloženi banovinski proračun izgleda sledeče:

Izdatki:	
Splošni oddelek in glavna pisarna	6,272.826
upravni oddelek	1,197.348
kmetijski oddelek	8,917.627
prosvetni oddelek	22,119.084
tehnični oddelek	39,064.241
soc. politika in nar. zdravje	12,267.348
finančni oddelek	13,934.320
trgovina, obrt in industrija	2,461.056
prispevek ban. zavodom in ustan.	12,529.873
rezervni krediti	1,226.277
skupno	119,990.000
Dohodki:	
doklade	60,365.000
delež na poslovnem davku	13,000.000
trošarina	27,750.000
davki in takse	15,650.000
nepobrane terjatve iz prej. let	400.000
razni dohodki	1,425.000
skupno	119,990.000

Iz poročila bana dravske banovine g. dr. Natlačena posnemamo poglavja, ki zadevajo šolstvo.

Povišanje banovinskega proračuna.

Banovina ima izvrševati v smislu pozitivnih zakonov velike naloge na polju gospodarske, humanitarne, zdravstvene, socialne, prometne in kulturne povzdige banovine in njenega prebivalstva. Za izvajanje tega so potrebna sredstva, katera daje proračun. Pričujoči banovinski proračun znaša v obsegu izdatkih 119,990.000 din in je za 22,406.976 din višji kot sedanji, torej za približno 23 %.

Največji del povišanja in sicer v znesku 16,3 milij. din gre na račun uredbe o vzdrževanju narodnih šol, katero delo mora prevzeti s 1. aprilom 1937. banovina. To velja za vse občine v banovini razen za 4 mesta (Ljubljana, Maribor, Celje, Ptuj). Zaradi tega bodo občine znatno razbremenjene v svojih proračunih, banovinski proračun pa obremenjen z zneskom, ki odgovarja skupni razbremenitvi vseh podeželskih občin. Postavka 16,3 milij. din je določena na podlagi proračunov krajevnih šolskih odborov, kakor so bili odobreni za tekoče leto. Zaradi teh novih izdatkov se uvede 35% doklada na neposredne davke v podeželskih občinah, kar je sicer zelo občutno breme, za to pa se bodo morale tem primerno znižati v prihodnjem proračunskem letu občinske doklade, tako da ostane vkljub prenosu teh izdatkov na banovino povprečna davčna obremenitev v banovini neizpremenjena.

16 milijonov za vzdrževanje narodnih šol.

V predlogu novega banovinskega proračuna je že upoštevana zahteva z dne 10. sept. ter je v ta namen v partiji prosveta določena vsota 16,3 milijonov din. Ta vsota se razdeli naslednje za vso banovino: redno vzdrževanje, popravilo in beljenje šolskih poslopij 1,050.000, najemnine za najeta šolska poslopja, odnosno učilnice 300.000 din, razsvetljava in kurivo za šolske prostore, kurivo za upravitelje in šolske služitelje 3,400.000, vzdrževanje snage šolskih prostorov 600.000, vzdrževanje šol. vrtov, telovadišč, igrališč 300.000, nabava in vzdrževanje šolske opreme 500.000, nabava in vzdrževanje učil 400.000, pisarniške potrebe za šole in šolske odbore 900.000, nabava in izpopolnjevanje knjižnic, Prosvetni glasnik, šolske slavnosti, ekskurzije, nagradne knjige 600.000, podpore za nabavo učnih knjig in šolskih potrebščin za siromašne učence 700.000, šolski služitelji, snažilke, kurjači 400.000, stanarine učiteljem 3,100.000, kurivo učiteljem na kmeth 700.000, katehetske nagrade veroučiteljem 3,000.000, razni nepredvideni izdatki 350.000 din.

Uredba sama daje možnost banovini, da zviša za primeren odstotek banovinsko doklado na drž. neposredne davke, da tako pokrije novo nastale izdatke. V resnici računa predlog novega banovinskega proračuna s tem, da mora kriti 16,3 milijona dinarjev novih izdatkov z novo 35% šolsko doklado. Toda ta doklada se bo baš z ozirom na že večkrat omenjeno uredbo pobirala samo v vaških občinah. Lažji bi bil položaj banovine, če bi prispevala k povišanju izdatkom tudi avtonomna mesta, v katerih je davčna moč neprijemno večja kot v kmečkih občinah, kjer temelji pretežno na zemljarini, zgradarini v več-

VSEBINA:

Učiteljski pokret.

Predlogi JUU za finančni zakon 1937./38. Iz zasedanja banskega sveta. Mladinska matica v laškem srezu. Učiteljski pokret: Učiteljska izobrazba in življenje.

LISTEK: Iz samote.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Inozemsko šolstvo in učiteljstvo. — Novosti na knjižnem trgu.

Šolske razmere.

Število narodnih šol je ostalo isto: 860, število razredov je naraslo za 114 na 4023, število učencev pa je padlo za 1700 na 183.600, učiteljev pa je 4141, torej 32 manj. V borbi za nove postavitve je težko uspeti. Drugače ne bo šlo, kakor da se revidirajo razne dodelitve učiteljev na druga mesta. Skupaj je osnovni šoli odtegnjenih 109 učiteljev, med njimi na primer sta dve v Narodnem gledališču.

Šolski obrat trpi radi slabega stanja šolskih poslopij. Od 855 osnovnošolskih poslopij 109 poslopij sploh ne ustreza šolsko-higieniskim predpisom, 120 pa jih je v slabem stanju. Temu stanju ni kriva samo splošna gospodarska kriza, temveč predvsem tudi to, da občine ne morejo dobiti posojil. V naši banovini je na 29 šolah 41 manjšinskih razredov s 1682 učenci. V tekočem letu je banovina za zidanje in prezidanje šolskih poslopij podarila šolskim občinam brezobrestnih posojil za 1,166.000 din.

Kmetijsko šolstvo.

Kmetijsko-gospodinska šola se je preselila iz St. Jurja v Svečino, na veleposestvo, ki ga je banovina kupila leta 1935. in ta šola se je že otvorila. V Rakičanu smo začeli že l. 1935. graditi banovinsko kmetijsko šolo za Prekmurje in banovina se je odločila tudi za to, da kupi znano Sturmovo posestvo v Poljčah pri Begunjah na Gorenjskem. Mogoče bo še letošnjo jesen začela delati v Poljčah novo kmetijsko šolo, ki bo imela izrazit planinski značaj. Banovina je kupila tudi tako zvani Račji dvor pri Mariboru, katero posestvo bo služilo za banovinsko vinarsko in sadjarsko šolo v Mariboru.

Kmetijska izobrazba.

Pri prirejanju strokovnih tečajev se je ban. uprava naslonila na stanovske in prosvetne organizacije na deželi.

Poleg ban. kmetijsko-gospodarskih šol na Mali Loki in v Svečini skrbi za izobrazbo kmečkega ženstva že 6 zasebnih kmetijsko-gospodinskih šol, kjer je absolviralo 124 gojenk. Prirejajo se po deželi trimesečni kmetijsko-gospodinski tečaji. Takih je bilo 24.

Na novo je ban. uprava osnovala 32 kmetijskih in gospodinskih nadaljevalnih šol. Vseh skupaj je sedaj 327. Delovalo je pa samo 109 šol, ki so imele 2778 učencev in učenk. Učnih moči je na teh šolah delovalo 176.

Šole so krepile tudi kmečko zavest. Kmetijskih in gospodinskih razstav je bilo 42. Za strokovno izobrazbo učiteljstva sta bila dva tečaja: na ban. vinarski in sadjarski šoli v Mariboru, ki ga je obiskovalo 27 učiteljev, in strokovni gospodinski tečaj v Mariboru za učiteljice, ki jo je obiskovalo 31 učiteljic.

Mladinska matica v laškem srezu

(Odlomki iz referata.)

... Če bi bilo treba stopiti danes pred najstrožjega, a pravičnega sodnika, bi mi, slovenski učitelji ne trepetali.

»Kaj si napravil, slovenski učitelj, za slovenskega otroka, za slovensko kulturo?«

In že naštevamo:

»Dal sem mladini Mladinsko matico...« Mislim, da bi naprej ne bilo treba niti naštevati, kajti strogemu, a pravičnemu sodniku bi se zjasnilo lice in dal bi nam odvezlo... Slovenski učitelj je postal samostojen se-jalec, ki je v brazde, zorane v potu svojega obraza, vsejal zlahtno seme. In sam goji prelepo cvetko narodove kulture in ji sam določa rast. Nekoč pa ni bilo tako. V tistih časih si smel ubogi učitelj lopatati slovensko kulturno njivico in še gnojne vile so ti potisnili v roke. To je bila tvoja pravica in dolžnost. Semenje pa so izbirali drugi in drugi določali rast.

Zato je nekdo sklenil, da je treba našo lepo rastlinico uničiti, ker je zrastle v nasprotju s starimi, prestarimi postavami. Kaj bi hlapeci gojili cvetje! Ali naše cvetje je za-dehtelo, da ga je bilo vse veselo in težko je bilo se spraviti nad nas. Zato pa so se nasprotniki Mladinske matice skrili za plotom in izza plotov poslali v svet anonimno ovadbo. ... Po lanskim statistiki je v dravski banovini 182.321 učencev osnovnih šol. Računajoč naklado 20.500, je 11 % slovenskih šolskih otrok naročenih na »Naš rod«.

V srezu Laško je v tekočem šolskem letu 6108 učencev, ki so naročeni na 937 izvodov »Našega roda«. Odstotek znaša 15. Je sicer to lepa številka, ki pa nas ne sme zadovoljiti. V srezu imamo na primer štiri šole s 554 učenci, ki nimajo naročenega niti enega izvoda »Našega roda«. ... Izgovor na krizo je postal tako vsakdanji, da mu ne smemo kar slepo verjeti. Bojim se, da se večkrat za krizo skriva tudi naša komodnost. Recimo, ali ni